

doc. dr. Darja Mertelj

UL - Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti, italijanistika

Ljubljana, 22. april 2019

RECENZENTOVA* PISNA UTEMELJITEV OCENE UČBENIŠKEGA GRADIVA – delovni učbenik *AL DENTE 1 (za raven A1), založba CASA DELLE LINGUE*

* vse osebe v besedilu so ubesedne s slovničnim moškim spolom, vendar se nanašajo na osebo/e poljubnega spola.

Uvodni, krajši oris učbenika

Delovni učbenik *AL DENTE 1* je namenjen mlajšim odraslim na začetni (ali deloma začetni) stopnji učenja italijanščine kot tujega/drugega jezika. Kljub temu, ter tudi upoštevajoč dejstvo, da ni razpoložljivih primernih učbenikov za specifično starostno skupino najstnikov med 15 in 19 leti, je primeren (tudi) za učence 1. in 2. letnika gimnazij, srednjih tehniških, strokovnih in poklicnih šol, kjer poteka pouk italijanščine kot tujega jezika.

Ob prvem listanju delovnega učbenika opazimo, da se zgleduje po anglosaških učbenikih za angleščino kot tuji/drugi jezik: prevladuje prelom strani na dva stolpca, bogato slikovno gradivo, ki pa ne prevlada nad besedilnim delom učbenika (razen na uvajalni strani v posamično učno enoto, ki nudi bogato in jasno fotografijo, neposredno povezano s tematiko učne enote); med preostalim slikovnim gradivom pa so številne manjše fotografije in popularni piktogrami.

Učbenik nudi to, kar lahko učitelj tujega jezika pričakuje od sodobnega učbenika: barvit, raznolik, ažuren, mestoma zabaven, poučen, pregleden. Smiselno členjene učne enote po principu uvodnih dveh in še treh zaporednih »dvojnih, sosednjih strani« (označene s turkiznim oz. modro-zelenim robom), ki zaokrožujejo po eno tematiko učne enote, omogočajo sorazmerno kratke in zelo pregledne učne korake od vnosa (bralno in/ali slušno razumevanje) do uporabe (vodenno govorjenje in/ali pisanje kratkih besedil po načelu »personalizacije« vnosnih besedil, ki služijo kot besedilni zgledi). Izjema pri tej zasnovi je uvajalna učna enota za prvi stik z Italijo in italijanščino (»Il Bel Paese«, primi contatti), ki je krajša in spodbuja učence k temu, da ob slikovnem gradivu vstopijo v svet Italije in italijanščine, ter povezujejo morebitne znane italijanske izraze s svojimi izkušnjami.

Zatem sledita »dve sosednji strani« zgolj za pregled in urjenje slovničnih struktur cele učne enote (rumeni strani, z oranžnim zgornjim robom – »Grammatica«), nato »dve sosednji strani« za utrjevanje/urjenje besedišča (sinje modri, z modrim zgornjim robom – »Parole«), pri čemer ima slednja ob desnem robu polje z nalogami za urjenje glasov (»Suoni«). Sledi »dvojna stran« z zelenim robom za kulturno-civilizacijske vsebine (»Salotto culturale«), kjer se nadaljuje princip več kratkih, obvladljivih besedilc ter nalog za razumevanje (besedilc in slikovnega vnosa), ki jim neposredno sledijo naloge za pisno/govorno izražanje učenca.

Učno enoto zaključuje »dvojna stran« z rdečim robom (»Compiti finali«), kjer sta vsakič dve nalogi: iztočnice za skupinski in za individualni pisni/govorni »projekt« na temo učne enote. Ob obeh so vsakič predlagane tudi učne strategije, ki so za dano nalogo kar najbolj smiselne in podperne. Na tej strani so za oba »projekta« tudi spodbude, da se izdelke učencev objavi realno ali virtualno. Ideje v nalogah so duhovite, zanimive, ustvarjalne, vendar obenem primerne, smiselne zahtevnosti.

Na sosednji, še »rdeči« strani, je vsakič najprej ena tabela za samo-presojno doseženega *produktivnega* znanja jezika (tj. znati povedati in/ali napisati) in pod njo polje za miselno in čustveno samo-presojno učenca ob pisanju/govorjenju. Sledi še preprosta in učinkovita tabela za presojo kakovosti govornih predstavitev/prezentacij sošolcev/kolegov, da lahko učenci ocenjevanje svojih sošolcev/kolegov izvedejo v italijanščini, torej s tem dodatno urijo svojo produktivno rabo italijanščine kot tujega/drugega jezika.

V vsaki drugi učni enoti je zadnja dvojna stran namenjena video-razumevanju dveh 3-4 minutnih video-posnetkov, pri čemer je za vsak video že pripravljen niz nalog za učenca, ki ga vodijo od razumevanja (2-3 naloge za preverjanje razumevanja) do nalog, ko piše in/ali govori o tematiki video-posnetka ob 3-4 nalogah, ki so povezane z učenčevo osebnostjo in njegovimi izkušnjami.

V zadnji tretjini učbenika najdemo še:

- a) 24 strani oz. 12 »dvojnih« strani (z zeleno črto zgoraj), s srednje dolgimi besedili in fotografijami o kulturno-civilizacijskih vsebinah: umetnost in zgodovina (»Arte e storia«), pomembne osebnosti iz italijanske zgodovine, ki so doprinesle k evropski in svetovni civilizaciji (»Personaggi«), naravne znamenitosti (»Territorio e natura«) ter svetovno znani izdelki italijanske industrije (»Made in Italy«). Ta sklop je manj didaktiziran z nalogami, ki bi vodile učenca pri bralnem razumevanju, kljub temu pa nudijo glosarček z najbolj specifičnimi izrazi, ki si jih učenci lahko poiščejo v svojem prvem jeziku, spodbude za poglobljanje posamične tematike prek spleta in vsakič tudi nalogo za urjenje produktivnih kompetenc učenca: govorjenje/pisanje o isti tematiki, toda o svoji državi, regiji, izkušnji ipd.
- b) 14 strani s primeri celotnih izpitnih pol treh italijanskih izpitov za certificirano znanje italijanščine (CILS A1, CELI impatto A1, PLIDA A1), s čimer lahko učenci/učitelji preverijo, ali so ob zaključku učnega obdobja na ravni A1 dosegli predvideno raven znanja ital. kot TJ, tudi po italijanskih standardiziranih kriterijih. Strani so obenem bogat vir nalog za razvijanje in preverjanje receptivnega in produktivnega znanja, ki ga učitelji lahko seveda uporabijo tudi prej v učnem procesu.
- c) Sledi 28 strani nalog (pribl. 4 strani za vsako učno enoto) z dodatnimi nalogami za posamično učno enoto (»Esercizi«, torej delovni zvezek za (predvidoma) domače delo učenca), najprej z nizom slovničnih in besediščnih nalog, ki jim sledi niz nalog in besedilc za bralno in slušno razumevanje, ter naloga za pisno sporočanje.
- d) V zaključnem delu učbenika je »priročna učenčeva slovnica« v obliki 16 »rumenih« strani s preglednicami vseh slovničnih struktur za raven A1, obravnavanih v tem učbeniku.
- e) Na predzadnjih straneh učbenika sta še politični in fizični zemljevid Italije.
- f) Povsem na koncu so navedeni podatki skupine avtorjev, govorcev za slušna in video besedila ter navedba vseh virov (znak brezhibne profesionalne etičnosti).

Učbeniku sta priložena CD (z 98 slušnimi besedili različnih dolžin, največ do pribl. 4 min) in DVD z osmimi video posnetki (dolžine pribl. 1 do 5 min).

Tehnične lastnosti in vsebine učbeniškega kompleta *AL DENTE 1*, po učnih enotah

Celoten delovni učbenik obsega 245 strani, vse v barvnem tisku. Namenjen je aktivni uporabi, tj. učenci vanj pišejo. Ima dve uvodni preglednici:

- predstavitev strukture vsake učne enote;
- kazalo vsebine, kjer kot novost na področju učbenikov italijanščine kot tujega/drugega jezika najdemo razdelek: besedilna zvrst (»tipologia testuale«), ki kaže prepričanje avtorjev te učbeniške serije, da naj bi se učitelji zavedali, da osveženost glede besedilne zvrsti/žanra od osnovne ravni znanja jezika dalje pomaga bolje razumeti in bolje pisati/govoriti besedila;

Sledi dvojna stran z nekaj izrazi in govornimi dejanji, ki uporabniku pomagajo, da se od vsega začetka bolje znajde v razredu, tudi glede razrednega jezika: učenčevega in učiteljevega. Tu bi lahko učitelji s pridom uporabili tudi dvojno stran z razrednim jezikom iz učbenika **AL DENTE 2**.

V učbeniku je po krajši, uvodni učni enoti, še osem nadaljnjih, ki jim je namenjeno po 12 strani. Teme so del sveta mlajših odraslih, torej sveta, v katerega bodo srednješolski najstniki komaj vstopili. Mestoma so seveda tematike take, da so povsem aktualne tudi za srednješolce:

- 0) Il Bel Paese (kulturno-civilizacijske vsebine, glavni cilj: spoznati državo in jezik, državne simbole),
- 1) Ciao a tutti! (pozdravljanje in spoznavanje, glavno ciljno produktivno znanje, GCPZ): znati predstaviti sebe, pozdraviti, predstaviti prijatelje ipd.),
- 2) Cose di famiglia ('Družinske zadeve', GCPZ: opisati svojo družino, njene člane, svojo umeščenost vanjo),
- 3) I gusti sono gusti ('Stvar okusa', GCPZ: opisati svoje hobije, preference, glede dela in prostega časa, jih primerjati z italijanskimi),
- 4) Che giornata! ('Kakšen dan!', GCPZ: opisati svojo dnevno rutino, navade, urnike, jih primerjati z italijanskimi),
- 5) Parla come mangi! ('Govori kot ješ!', GCPZ: opisati prehranjevalne navade, svoje in od drugih, javno in zasebno),
- 6) Personaggi e storie ('Osebnosti in zgodbe', GCPZ: pripovedovati o preteklosti, svoji in od drugih, z uporabo glagolskega časa il passato prossimo),
- 7) Tutta mia città ('To je moje mesto', GCPZ: opisati mesto, zbirati informacije o njem, pripovedovati o potovalnih/počitniških izkušnjah),
- 8) Questione di stile ('Stvar/Vprašanje sloga'), GCPZ: opisati svoj oblačilni slog, trgovine, dajati nasvete.

PREDNOSTI učbenika

Zelo bogat s privlačno vizualno opremo, zelo pregleden, jasno strukturiran, torej preprost za uporabo, tako za učenca kot za učitelja. Osredotoča se dejansko na to, da učitelja podpre na vsaki strani, da učenca pripelje od spoznavanja in razumevanja sporočil, besedil, dialogov ipd., do tvorjenja (osebnih, personaliziranih) govornih in pisnih besedil, v katerih učenec sporoča oz. se sporazumeva o svojem svetu, o svojih pomembnih zadevah v njem.

Domnevno najpomembnejši "sekundarni" cilj učbenika je ta, da želi biti po vsebinah nedvomno ne le privlačen, pač pa v visoki meri tudi vsebinsko poučen za mlade ljudi; ima tudi internacionalno, evropsko noto, kar je redka lastnost dosedanjih učbeniških kompletov za italijanščino kot TJ.

Ne nazadnje, učbenik želi biti sodoben tudi glede IKT: vsak učenec z učbenikom dobi tudi CD s skoraj 100 slušnimi besedili in DVD z osmimi video-posnetki različnih žanrov, oboje lahko uporabnik kopira na poljuben medij. S tem je založba dosegla, da je učbenik kot celota uporaben oz. bolj dostopen tudi za učence, ki si ne morejo ali ne želijo kupiti stalnega dostopa do interneta (kot je v primeru kod za prijavo na spletne strani založb).

Glede besedil je razvidna težnja avtorjev, da ponudijo več kratkih besedil za vsako tematiko učnega sklopa, kot pa le eno daljše besedilo. Taka odločitev je za učenca ugodna: lažje in hitreje se znajde med besedilci in v njih samih, si jih izbira kot besedilne modele/zgleds (z manj ali več poistovetenja) in po vzorcu (z več ali manj »pretvarjanja« danih besedil, glede na svoje sposobnosti) sporoča o sebi ali se govorno sporazumeva. Jezik v besedilcih je primerno usklajen z ravnjo učbenika.

Učbenik je zasnovan na dejavnostih: učenec je stalno soočen z izvajanjem različnih nalog v procesu učenja: naloge za razvijanje razumevanja vnosnih besedil, naloge za prepoznavanje in sistematiziranje slovničnih struktur, naloge za dodatno utrjevanje besedišča, ter naloge za razvijanje govorne in pisne zmožnosti.

Zelo prijetna zanimivost in drugačnost učbenika *AL DENTE 1* je, da so avtorji neobičajno pokombinirali tematike in slovnične strukture, kar prinaša prijetno osvežitev za učitelja, morda navajenega na določene, ustaljene kombinacije tematika + slovnična struktura) – seveda, če bo to sprejel z navdušenjem ali vsaj zadovoljstvom.

CD in DVD za učenca, kot sestavna dela učbenika

Slušna besedila za vse učne enote (tudi za domače naloge, tj. za sklop »Esercizi«) so na voljo na enem CD-ju. Na njem je 98 zvočnih posnetkov, ki so tipološko zelo raznolika ter privlačna in koristna, saj učenci slišijo vloge/glasove deklet, fantov, moških, žensk, seniorjev in seniork, rojstnih in ne-rojstnih govorcev italijanščine, sliši se tudi različne dialektalne/narečne obarvanosti: različnih govorcev je kar 11. Zvočna besedila so pretežno dialogi (vendar ne samo), celo fonološki del za urjenje izgovarjave in intonacije je v veliki večini v obliki krakih dialogov, tako da učenci obenem ponavljajo/utrjujejo komunikacijo. Besedila na CD-ju so dolga od pribl. 20 sekund do 5 min.

Na DVD-ju je 8 raznolikih video-posnetkov, v dolžini pribl. 1 do 5 min, večina je dolga 3-4 min. Posnetki so izjemno raznoliki, večina s številnimi trenutki humorja in/ali ironije, nekateri so zabavni v celoti. Prav ta lastnost je rdeča nit pri vseh posnetkih in bo lahko učitelju, ko jih bo uporabljal pri pouku (ali dal za domačo nalogo »ogled/e z nizi nalog za razumevanje«), pretehtala dejstvo, da se ne nanašajo na svet srednješolskega najstništva, pač pa na svet, ki dijake čaka v zgodnjem obdobju odraslosti, to pa je – ne nazadnje – tudi zelo vzgojno!

Učenci lahko dostopajo do transkripcij zvočnih in video posnetkov (ter rešitev nalog) na spletni strani založbe Casa delle Lingue.

Ključek USB & priročnik za učitelja za *AL DENTE 1* – to ni bilo predmet recenzije

Ključek USB ni namenjen učencem, pač pa učitelju: na njem je celoten učbenik z vsemi dodatnimi komponentami v e-obliki (tudi priročnik za učitelja, rešitve nalog ter transkripcije zvočnih in video posnetkov).

Besedišče

V starostnem obdobju srednješolcev, tj. starejših najstnikov, je sistematično poučevanje in učenje besedišča zelo pomembno, še zlasti tako, da ne poteka z učenjem/ponavljanjem, utrjevanjem posamičnih izrazov, pač pa tako, da ga učenci uporabljajo v sporazumevalnih situacijah, značilnih za raven A1. Vsaka učna enota ima svojo vodilno tematiko, s številnimi besediščnimi sklopi: v tem učbeniku je ta vidik še prav posebej poudarjen in (najmanj) enkrat na vsaki dvojni strani je naloga, ki učenca spodbudi k uporabi novega besedišča v pisni/govorni komunikaciji, tako v »šolskih« učnih enotah, kot v »delovnem zvezku« (na koncu tega učbenika).

Dodaten in smiseln vir besedišča iz vsake učne enote so tudi besedila za kulturno-civilizacijske vsebine (na koncu vsake enote in večji sklop v zadnji tretjini učbenika), pa tudi besedila (bralna in slušna) in spremljajoče naloge v zgledih izpitov za certifikate o znanju italijanščine na ravni A1.

Slovnica

Obravnavanje slovničnih struktur na ekspliciten in sistematičen način je nujni sestavni del učenja tujega jezika pri najstnikih in odraslih, seveda če je smiselno in v primerno nizkem obsegu umeščeno v razvijanje receptivnih in produktivnih sporazumevalnih kompetenc v ciljnem tujem jeziku. Na starostni stopnji srednješolcev bi bilo prepuščanje, da se slovnične strukture implicitno »vsrkajo« v učence, povsem

neustrezno. V tem učbeniku so slovnične strukture v vnosnih besedilih (v prvih treh sklopih vsake učne enote) obarvane z rumeno, s čimer učencem omogočijo hitrejše zaznavanje nove strukture, v nalogah opazovanja in sistematiziranja neposredno po obravnavanju razumevanja besedila so učenci aktivno vključeni (implicitno obravnavanje slovnice), neposredno zatem pa slovnično strukturo že lahko uporabijo v lastni (vódeni, preprosti) komunikaciji.

Cela stran slovničnih nalog (nižje in srednje kognitivne zahtevnosti) se nahaja ob koncu vsake učne enote, takoj ob slovničnih tabelah z oblikami in zgledi uporabe strukture v povedih in/ali kratkih dvovrstičnih dialogih. Ob tem učbeniku bi učenci morali dosegati ne le tekočnost, pač pa tudi pravilnost pri uporabi italijanščine kot tujega jezika.

Kulturno-civilizacijske vsebine

V učbeniku *AL DENTE 1* je na voljo veliko t. im. kulturno-civilizacijskih vsebin o Italiji, od tradicionalnih zgodovinskih do sodobnih, vsekakor je avtorjem uspelo povezovati učenje samega jezika s spoznavanjem Italije in dejstev s področja italijanske t. im. visoke in vsakdanje kulture. Video posnetki predstavljajo oz. vključujejo tudi vidik Italijanov izven Italije, tujih govorcev italijanščine, osebne raznojezičnosti, družbene večjezičnosti in večkulturnosti. Vsakdanja kultura ni predstavljena stereotipno ali zastarelo.

Naloge spodbujajo učence k primerjavi s podobnimi pojavi, ki so tematizirani v besedilih in posnetkih, v njihovem osebni in javni življenju. Učitelji bodo zlahka povezovali vsebine učbenika s posrednimi in neposrednimi izkušnjami učencev v Sloveniji, saj ne le za dvojezično področje in neposredno bližino Italije, pač pa za večino Slovenije lahko predpostavimo, da ji določeni elementi italijanske kulture niso tuji. V nasprotnem primeru pa se bodo učenci naučili veliko novega in zanimivega o kulturi svoje zahodne sosede.

Možni izzivi za učitelja

Tehnika učnega/didaktičnega prevajanja (ital. *traduzione didattica*) postaja vedno bolj uveljavljena, nekateri teoretiki poimenujejo ta pojav postopen prehod iz komunikacijskega v post-komunikacijsko poučevanje tujih/drugih jezikov. Vloga učnega prevajanja je v tem, da gre za tehniko za urjenja pisne/govorne rabe ciljnega jezika (če gre za učno prevajanje v ciljni jezik). Obenem ta učna tehnika sama po sebi osvešča učence glede komunikacijske vrednosti jezika, ki se ga učijo, saj »se sklicuje« na komunikacijsko in pragmatično delovanje lastnega prvega/maternega jezika. Morda bodo naloge učnega prevajanja postale izziv tudi za učitelje italijanščine kot tujega jezika?

Drugo področje izziva (za učitelja) je dejstvo, da didaktizirani video posnetki predstavljajo zasebni in poklicni svet mlajših odraslih, ne pa najstnikov v srednješolskem izobraževanju. Zelo verjetno jim bosta situacijska ironija in humor med (mlajšimi) odraslimi sicer zelo všečna, toda priporočljivo bi bilo, da učitelji poiščejo in didaktizirajo še dodatne videoposnetke, na katerih so protagonisti prav srednješolski najstniki.

Ocena skladnosti učnega gradiva s sodobnimi spoznanji strok, ki opredeljujejo predmet oz. področje

V delovnem učbeniku *AL DENTE 1* princip poučevanja in učenja vseskozi temelji tako na nezavednemu usvajanju jezika kot na zavestnem učenju italijanščine kot tujega/d drugega jezika, s poudarkom na 'aktivnem' učencu, ki je stalno soočen z nalogami, ki od njega terjajo »delovanje« v ciljnem jeziku. Izmenjujejo se dejavnosti za bralno in slušno razumevanje, takoj zatem pa za urjenje tekočnosti in pravilnosti v pisnem in govornem izražanju (prevladuje pretežno vódeno posnemanje za to raven značilnih jezikovnih in sporazumevalnih vzorcev v krajših besedilih).

Obenem učbenik s svojo jasno označenostjo in sistematičnostjo, z nalogami aktualizacije/personalizacije za učence, s spodbudami za uporabo smiselnih učnih strategij za posamične naloge, ter nedvoumnimi zahtevami po izmenjavanju skupinskega in individualnega dela ter odgovornosti, uzavešča v učencu zavest o učenju jezika kot procesu, ki poteka v interakciji in sodelovanju z drugimi, ob lastnem angažmaju (zavzetosti in osebni odgovornosti).

Iz predhodno navedenega je razvidno, da je delovni učbenik **AL DENTE 1** skladen s sodobnimi predmetno-didaktičnimi spoznanji: gre za komunikacijsko zasnovano in na nalogah temelječe učno gradivo, ob katerem učenci razvijajo svoje kompetence v italijanščini kot tujem/drugem jeziku. Zasnovan je skladno s pedagoško-didaktičnim spoznanji sodobne glotodidaktike, je jezikovno ustrezen, didaktično-metodično primerno zasnovan in oblikovno dovršen ter v skladu z učnimi načrti za italijanščino kot tuji jezik. Priporočam ga v potrditev za 1. in/ali 2. letnike (odvisno od kurikula) v uvodnem odstavku navedenih vrst šol (gimnazij, srednjih tehniških, strokovnih in poklicnih šol), kjer poteka pouk italijanščine kot tujega jezika.

doc. dr. Darja Mertelj,

didaktika italijanščine kot tujega/drugega jezika,

Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti – italijanistika